

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Циклова комісія з правознавства

ТРУДОВЕ ПРАВО

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

галузь знань 0304 Право
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальність 5.03040101 Правознавство
(шифр і назва напрямку)

форма навчання денна
(шифр і назва спеціальності)

(шифр за ОПП ПП 9)

2015 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

І.М. Ушакова-Кирпач – викладач циклової комісії з правознавства, кандидат економічних наук.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

“01” вересня 2015 року, протокол № 1

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Трудове право” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів напряму 0304 «Право», спеціальності «5.03040101 Правознавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни виступає детальне вивчення трудових відносин всіх найманих працівників, що базуються на найманій праці, а також праці працівників подібних до найманих та працівників власників, в частині, що не врегульована спеціальними законодавчими актами.

Міждисциплінарні зв'язки: цивільне право, господарське право, корпоративне право, земельне право, аграрне право, трудове право, фінансове право.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальні положення трудового права.
2. Трудовий договір та його реалізація.
3. Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудовому праві.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Трудове право” є формування знань положень трудового права, умінь правильного застосування положень нормативно-правових актів щодо відносин у сфері праці та відносин, що тісно пов'язані з трудовими, а також оволодіння інструментарієм науки трудового права, правових механізмів всіх інститутів: трудового договору, трудових правовідносин, колективних угод, колективного договору, працевлаштування громадян, часу роботи, часу відпочинку, оплати праці, гарантійних і компенсаційних виплат, дисципліни матеріальної праці, матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин, охорони праці, трудових спорів та порядку їх вирішення, нагляду за додержанням трудового законодавства, соціального забезпечення і всіх видів допомоги в разі непрацездатності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Трудове право” є:

- регулювання безпосередньо трудових відносин працівників;
- регулювання відносин, тісно пов'язаних із безпосередньо трудовими відносинами;
- сприяння росту продуктивності праці;
- поліпшення якості праці;
- зміцнення трудової дисципліни;
- охорона трудових прав працівників;
- забезпечення високого рівня умов праці.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні положення Конституції України, Кодексу законів про працю України, рішень Конституційного Суду України, постанов Пленуму Верховного Суду України з питань застосування трудового законодавства, стан судової практики;
- предмет, метод, систему і принципи трудового права, зміст його основних інститутів;
- зміст колективного договору й угод, трудового договору;
- правові механізми регулювання і забезпечення трудових відносин;
- підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин;

- засоби забезпечення, підстави, зміст та види відповідальності за порушення чинного законодавства, колективних угод, колективних договорів
- передбачені законодавством гарантії, компенсації і пільги працівникам.
- порядок розгляду спорів, що виникають між суб'єктами трудового права.

вміти:

- правильно визначати характер і зміст правовідносин у сфері праці;
- точно тлумачити зміст правової норми;
- правильно застосовувати нормативний матеріал до конкретних відносин;
- тлумачити чинне трудове законодавство, колективні угоди, колективні договори, трудові договори й контракти;
- надавати проведеній роботі належної форми (письмове рішення, складання документа тощо);
- аналізувати тенденції юридичної практики та оцінювати їх з точки зору відповідності законодавству.
- відмежувати відносини, які регулюються трудовим правом від відносин, пов'язаних із працею, але які регулюються, зокрема, цивільним правом.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин, 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Загальні положення трудового права України

Тема 1. Предмет, метод, система та принципи трудового права

Предмет, метод, система та функції трудового права. Поняття “праця”, ознаки найманої праці. Трудове право України як самостійна галузь права, її співвідношення з суміжними галузями права. Предмет трудового права. Класифікація відносин, що складають предмет трудового права. Метод трудового права та його особливості. Функції трудового права. Система трудового права як галузі права і науки. Співвідношення системи трудового права та системи законодавства про працю.

Джерела трудового права. Поняття, система та види джерел трудового права. Внутрішні джерела трудового права. Зовнішні джерела права. Локальні нормативні акти: поняття, види, особливості розробки і прийняття. Сфера дії норм трудового права. Єдність та диференціація правового регулювання праці.

Принципи трудового права. Поняття і загальна характеристика принципів трудового права. Класифікація принципів трудового права, їх реалізація в нормах трудового права. Принципи окремих інститутів трудового права.

Відмежування трудового права від суміжних галузей: цивільного, адміністративного, аграрного, права соціального забезпечення.

Тема 2. Трудові правовідносини

Поняття, ознаки та загальна характеристика трудових правовідносин.

Види трудових правовідносин залежно від суб'єктивного складу, від їх місця в правовому регулюванні та від їх специфіки.

Структура трудових правовідносин та її елементи - суб'єкти трудових правовідносин, об'єкти та зміст трудових правовідносин.

Сторони і зміст трудових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин.

Тема 3. Суб'єкти трудового права

Поняття “суб'єкти трудового права”. Працівники як суб'єкти трудового права, трудового договору, трудових правовідносин. Правовий статус роботодавців. Трудовий колектив підприємства, установи, організації та його представники.

Особливості правового регулювання праці жінок. Особливості правового регулювання праці неповнолітніх. Особливості правового регулювання праці осіб із зниженою працездатністю. Правове регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням.

Профспілкові організації та їх органи як суб'єкти трудового права, основні функції профспілок у соціально-економічній сфері. Представники роботодавців та їх повноваження. Державні органи як суб'єкти трудового права.

Тема 4. Колективні договори та угоди

Соціальний діалог як механізм реалізації соціального партнерства. Рівні та сторони соціального діалогу. Форми здійснення соціального діалогу. Зміст і порядок укладення угод з соціально-економічних питань. Поняття і зміст колективного договору. Порядок укладення колективного договору. Реєстрація угод і колективних договорів. Контроль за виконанням колективного договору. Відповідальність за порушення і невиконання умов колективного договору.

Тема 5. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування

Поняття “зайнятість населення” і напрями державної політики у цій сфері. Правовий статус громадян, які шукають роботу, та безробітних, порядок їх реєстрації, перереєстрації та ведення обліку. Поняття “підходяща робота”. Порядок бронювання та визначення квоти робочих місць. Органи, які здійснюють працевлаштування, та їх правовий статус. Відповідальність підприємств за невиконання законодавства про працевлаштування.

Тема 6. Міжнародно-правове регулювання праці

Поняття міжнародно-правового регулювання праці. Джерела міжнародно-правового регулювання праці: Конвенції і рекомендації МОП, акти, прийняті Радою Європи і Європейським Союзом тощо.

Суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці. Діяльність ООН та Міжнародної Організації Праці (МОП). Структура, основна мета та напрями діяльності МОП. Всесвітні міжнародні стандарти прав людини в галузі праці (Конвенції і рекомендації МОП).

Входження конвенцій і рекомендацій МОП до системи національного законодавства України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ***Трудовий договір та його реалізація***

Тема 7. Трудовий договір

Поняття і зміст трудового договору. Форма і строк трудового договору. Види трудового договору. Порядок укладення трудового договору. Фактичний допуск до роботи. Необгрунтована відмова в прийнятті на роботу. Оформлення трудової книжки.

Зміна умов трудового договору. Поняття і види переведень на іншу роботу. Переміщення на інше робоче місце. Зміна істотних умов праці.

Відсторонення працівника від роботи.

Поняття “припинення трудових правовідносин” і “розірвання трудового договору”. Підстави припинення трудових правовідносин, їх класифікація. Припинення трудових правовідносин за підставами, у яких присутня взаємна воля сторін. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.

Класифікація підстав розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Загальні та спеціальні юридичні гарантії працівникам, що звільняються за ініціативою роботодавця. Попередня згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.

Розірвання трудового договору з ініціативи осіб, які не є стороною трудового договору. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.

Припинення трудових правовідносин у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу.

Порядок оформлення звільнення. Строки розрахунку із звільненим працівником. Вихідна допомога.

Тема 8. Робочий час

Поняття та види робочого часу. Принципи і методи регулювання робочого часу. Поняття й види режиму робочого часу. Характеристика робочого часу нормальної тривалості, скороченого та неповного. Облік робочого часу. Робота понад встановлену тривалість робочого дня (надурочні роботи, чергування). Випадки та порядок залучення до робіт понад встановлену тривалість.

Тема 9. Час відпочинку

Право на відпочинок та його гарантії. Поняття і види часу відпочинку. Щорічні відпустки працівників та їх види. Порядок надання відпустки, подовження, перенесення та відкликання з відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати. Відпустки цільового призначення: учбові, творчі, соціальні.

Тема 10. Оплата праці

Поняття, функції і принципи оплати праці. Методи правового регулювання оплати праці. Тарифна система оплати праці. Поняття “заробітна плата”, її структура. Мінімальна заробітна плата та індексація заробітної плати. Форми виплати заробітної плати. Строки, періодичність і місце виплати заробітної плати. Гарантії в оплаті праці для працівників при відхиленні від нормальних умов праці. Обчислення середньої заробітної плати. Обмеження відрахувань із заробітної плати.

Поняття “гарантії” та види гарантій. Поняття й види компенсацій. Порядок надання гарантійних і компенсаційних виплат і їх розмір.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Забезпечення і захист прав та інтересів суб'єктів трудового права. Відповідальність у трудовому праві

Тема 11. Охорона праці

Поняття “охорона праці”, її зміст. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці під час укладення трудового договору та під час роботи. Правове регулювання організації охорони праці на виробництві. Правовий статус служби охорони праці на підприємстві. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді. Навчання, інструктаж і перевірка знань працівників із питань охорони праці. Атестація робочих місць за умовами праці.

Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Розслідування нещасних випадків невикробничого характеру.

Тема 12. Дисципліна праці

Поняття “дисципліна праці” й методи її забезпечення. Внутрішній трудовий розпорядок підприємств, установ, організацій.

Статути і положення про дисципліну для окремих категорій працівників.

Заохочення за успіхи в роботі, порядок їх застосування.

Тема 13. Трудові спори

Поняття “трудові спори”. Види трудових спорів. Причини й обставини виникнення трудових спорів. Принципи розгляду трудових спорів. Індивідуальні трудові спори. Органи, що розглядають індивідуальні трудові спори. Особливості розгляду окремих видів трудових спорів. Порядок, строки, виконання рішень комісії з трудових спорів (КТС) по індивідуальних трудових спорах. Особливості виконання судових рішень по трудових спорах.

Поняття “колективні трудові спори”, їх предмет, сторони. Порядок мирних процедур вирішення колективних трудових спорів. Правове становище незалежного посередника. Правове становище Національної служби посередництва і примирення. Примирна комісія, її склад і компетенція. Трудовий арбітраж, його склад і компетенція.

Право на страйк і його обмеження. Здійснення права на страйк. Гарантії та правове становище працівників у зв'язку з проведенням страйку. Відповідальність за порушення законодавства про колективні трудові спори.

Тема 14. Нагляд і контроль за додержанням трудового законодавства.

Відповідальність у трудовому праві

Нагляд і контроль за додержанням законодавства, їх поняття та відмінності. Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю.

Дисциплінарна відповідальність. Поняття й види дисциплінарної відповідальності. Поняття та склад дисциплінарного проступку. Загальний порядок притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності. Строки і порядок застосування дисциплінарних стягнень, порядок їх зняття. Особливості застосування дисциплінарних стягнень для окремих категорій працівників. Юридичне значення заходів громадського впливу та громадських стягнень.

Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Поняття і функції матеріальної відповідальності, її відмінності від майнової відповідальності осіб в інших галузях права. Взаємні обов'язки працівника та роботодавця в трудових правовідносинах щодо дбайливого ставлення до майна підприємства, установи, організації.

Підстава й умови матеріальної відповідальності працівників. Випадки, що виключають матеріальну відповідальність працівників. Види матеріальної відповідальності. Випадки повної матеріальної відповідальності. Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її випадки. Договори про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Підстави й порядок укладення договорів про повну колективну (бригадну) матеріальну відповідальність.

Порядок визначення розміру заподіяної шкоди. Строки притягнення працівників до матеріальної відповідальності. Обставини, які підлягають урахуванню при визначенні розміру шкоди та його зменшенні. Порядок покриття шкоди.

Матеріальна відповідальність роботодавця перед працівником.

Підготовка і підвищення кваліфікації працівників. Права та обов'язки роботодавця з підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Права працівників на професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації. Порядок оплати за час виробничого навчання, перекваліфікації, а також при навчанні іншим професіям. Гарантії та компенсації працівникам, направленим на підвищення кваліфікації.

3. Рекомендована література

Нормативна:

1. Конституція України від 26 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради – 1996 - № 30. – Ст. 141.

2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 (в ред. від 01.05.2016 р.) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. (04.03.2015 р.) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (в ред. від 04.03.2015 р.) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (в ред. від 04.03.2015 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
6. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 р. (в ред. від 05.03.2015 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 34. – Ст. 445.
8. Про об'єднання громадян: Закон України від 21.12.2000 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
9. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24 із змінами від 20.11.2012 року № 5498 VI/ 5498-17.
10. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 № 586-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20 із змінами від 06.11.2012 року № 5477-VI.
11. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. (в редакції від 23.03.2000.) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 27.
12. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
13. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
14. Про охорону здоров'я. Основи законодавства України. // Голос України. – 1992. – 15 грудня.
15. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
16. Інструкція про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах і організаціях: Затв. наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29 липня 1993 року № 59 // Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці України. - 1993. - № 9-10; 1996. - № 5.
17. Методика обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги / Затв. Міністерством соціального захисту населення України, Міністерством фінансів України, Міністерством економіки України, Державного комітету у справах сім'ї та молоді, Державного комітету статистики України від 18 червня 1999 р. № 102/154/64/61/204.
18. Положення про порядок виплати грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості реабілітованим громадянам або їхнім спадкоємцям / Затв. постановою КМ України від 18 лютого 1993 р. № 112.
19. Положення про порядок організації сезонних робіт: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 року № 578 // Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 7.
20. Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива / Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. № 848.

21. Положення про порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку громадян, які шукають роботу, і безробітних, виплати допомоги по безробіттю, а також умови подання матеріальної допомоги в період професійної підготовки та перепідготовки: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 року № 578 // Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 6.
22. Положення про робоче місце інваліда і про порядок працевлаштування інвалідів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03 травня 1995 року № 1314 // ЗП Уряду України. - 1995. - № 7. - Ст. 181.
23. Положення про умови та порядок надання адресної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям / Затв. постановою Кабінету Міністрів України № 238 від 22 лютого 1999 р.
24. Порядок виплати допомоги на поховання / Затв. Міністерством соціального захисту населення України, Міністерством фінансів України, Міністерством праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України, Пенсійного фонду України від 02.11.1994 р. № 193/107/61/88/08-14-627/44 (в редакції наказу від 29.10.96 р. № 148/232/88/95/08-14-759/123).
25. Порядок надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науковим працівникам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 346 // Офіційній вісник України. - 1997. - Число 16. - С. 73; Число 35. - С. 14.
26. Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 року № 992 // ЗП Уряду України. - 1996. - № 17. - Ст. 460.
27. Порядок, тривалість і умови надання щорічних відпусток працівникам, які навчаються у вищих учбових закладах з вечірньою та заочною формами навчання, де навчальний процес має свої особливості: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 року № 634 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
28. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям. Закон України від 01 червня 2000 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
29. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Закон України від 24 лютого 1994 р. // ВВР. - 1994. - № 27. - ст. 218.
30. Про зайнятість населення. Закон України від 1 березня 1991 р. // ВВР. -1991. - № 14. - ст. 170.
31. Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СПІД) та соціальний захист населення. Закон України від 12 грудня 1991 р. // ВВР. - 1992. - № 11.- ст. 152.
32. Про застосування контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1993 року № 203 // ЗП Уряду України. - 1993. - № 6. - Ст. 121.
33. Про затвердження Показників і критеріїв умов праці, по яких надаються щорічні додаткові відпустки працівникам, зайнятим на роботах, пов'язаних з негативним впливом на здоров'я шкідливих виробничих чинників: Наказ Міністерства охорони здоров'я і Міністерства праці та соціальної політики України від 31 грудня 1997 року № 383/55 // Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 3.
34. Про затвердження Порядків застосування Списків виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці: Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 30 січня 1998 року № 16 //

- Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці та соціальної політики України. - 1998. - № 2.
35. Про затвердження Порядку визначення розміру допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, вагітністю та пологами суб'єктам підприємницької діяльності - фізичним особам, які обрали спрощену систему оподаткування - постанова КМ України від 24 квітня 2000 р.
  36. Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 січня 1998 року № 45 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
  37. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01 липня 1993 року (із змінами, внесеними Законом України від 23 січня 1997 року) // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 36. - Ст. 361; Голос України. - 1997. - 8 лютого.
  38. Про нарахування виплат за час щорічної відпустки, додаткових відпусток у зв'язку з навчанням, творчої відпустки, додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, або для виплати компенсації за невикористані відпустки, які надаються у календарних днях, якщо працівник з незалежних від нього причин працював в режимі неповного робочого тижня чи перебував у відпустці без збереження заробітної плати або з частковим її збереженням: Роз'яснення Міністерства праці України від 21 липня 1997 року № 04-3022 // Людина і праця: Інформаційний бюлетень Міністерства праці України. - 1998. - № 1.
  39. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - №17. - Ст. 121.
  40. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03 березня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 34. - Ст. 227.
  41. Про порядок та розміри компенсаційних виплат дітям, які потерпіли внаслідок Чорнобильської катастрофи - постанова КМ України № 155 від 08 лютого 1997 р.
  42. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 1992 року № 9 (із змінами, внесеними згідно з постановами Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 р. № 4, від 26 жовтня 1995 р. № 18 та від 25 травня 1998 р. № 15) //Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. — К., 1995. - С. 373; Вісник Верховного Суду України. - 1998. - № 3.
  43. Про прожитковий мінімум. Закон України від 15 липня 1999 р. // ВВР. - 1999. - № 38. - ст. 348.
  44. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 квітня 1993 року № 245 // ЗП Уряду України. - 1993. - № 9. - Ст. 184.

Основна:

1. Трудове право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко та ін.; за ред. В.В. Жернакова. – Х.: Право, 2012. – 496 с.
2. Трудове право України: підруч. / за ред. О.М. Ярошенка, С.М. Прилипка – 5-ге вид., переробл. і доповн. – Х.: ФІНН, 2012. – 800 с.
3. Бущенко П.А. Порядок укладення трудового договору як стадія реалізації права на працю / П.А. Бущенко // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 51. – С. 19-27.
4. Гончарова Г.С. Сфера укладення колективного договору / Г.С.Гончарова, В.В. Жернаков // Право України. – 2000. – № 8. – С. 85-87.
5. Єрбоменко В.В. Поняття принципів трудового права та їх застосування / В.В. Єрбоменко // Вчені записки Таврійського нац. ун-ту ім. В.І. Вернадського: Юрид. науки / редкол.: В.Г. Ротань та ін. – Сімферополь: Таврійський нац. ун-т ім. В.І. Вернадського, 2009. – Т. 22 (61). – № 2. – С. 163-176.
6. Єрбоменко В.В. Застосування Конституції до трудових і пов'язаних з ними

правовідносин / В.В. Єрмоєнко // Актуальні пробл. права: теорія і практика: [зб. наук. пр.] / редкол.: Л.І. Лазор та ін. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля, 2009. – № 14. – С. 65-82.

7. Жернаков В. Договірне регулювання соціально-трудових відносин / В. Жернаков // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2000. – № 4 (23). – Х.: Право, 2000. – С. 227-238.
8. Кравцов Д.М. Нещасний випадок виробничого характеру: істотні ознаки та відмінності від суміжних понять / Д.М. Кравцов // Право України. – 2002. – №12. – С. 108-111.
9. Неумивайченко Н. Правила поведінки державних службовців / Н.Неумивайченко // Там же. – 2001. – № 2. – С. 80-83.
10. Серєда О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання / О.Серєда // Право України. – 2002. – № 9. – С. 82-86.
11. Сільченко С.О. Строковий трудовий договір за законодавством України: поняття, види, умови укладання, зміни та припинення: [моногр.] / С.О. Сільченко. – Х.: Золоті сторінки, 2005 – 204 с.
12. Слюсар А.М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект: [моногр.] / А.М. Слюсар. – Х.: ФІНН, 2011. – 336 с.
13. Швець Н.М. Право на страйк та умови його реалізації: моногр. / Н.М.Швець. – Х.: Право, 2009. – 224 с.
14. Юшко А.М. Переведення чи зміна істотних умов праці? / А.М.Юшко // Право України. – 1998. – № 5. – С. 68-73.
15. Яковлева Г.О. Щодо поняття грубого порушення трудових обов'язків / Г.О.Яковлева // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 51. – С. 163-170.
16. Ярошенко О.М. Законодавство та локальні нормативні акти у сфері праці: проблема співвідношення / О.М. Ярошенко // Там же. – 2005. – Вип. 71. – С. 60-66.
17. Ярошенко О.М. Теоретичні та практичні проблеми джерел трудового права України: моногр. / О.М. Ярошенко. – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006.

Додаткова:

1. Прилипко С.М. Правове регулювання зайнятості населення / С.М.Прилипко // Пробл. законності. – 2001. – Вип. 49. – С. 104-113.
2. Процевский А.И. Метод правового регулирования трудовых отношений / А.И.Процевский. – М.: Юрид. лит., 1972.
3. Процевский А.И. Предмет советского трудового права / А.И.Процевский. – М.: Юрид. лит., 1979.
4. Законодавчі електронні бази даних мережі Інтернет: www.raga.gov.ua, www.nau.com.ua
5. Пошукові інформаційні системи мережі Інтернет: www.google.com.ua, www.altavista.com, www.rambler.ru.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Поточний контроль (рейтинг) – оцінювання за результатами практичних занять.

Контроль самостійної роботи (захист індивідуальних науково-дослідницьких завдань).

Підсумковий контроль (залік, екзамен).